

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Diepestraat (Herzele, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2017E24

Mei 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Clara Thys, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	7
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	8
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	9
1.2.6.1 Methode	9
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	9
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	9
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	9
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	10
1.3 Assessmentrapport	11
1.3.1 Ruimtelijke situering	11
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	12
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	13
1.3.2.2 Geologie	14
1.3.2.2.1 Tertiair	14
1.3.2.2.2 Quartair	15
1.3.2.3 Bodem	16
1.3.2.3.1 Bodemtypes	16
1.3.2.3.2 Bodemerosie	17
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	18
1.3.2.5 Hydrografie	20
1.3.3 Gekende archeologische waarden	21
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	21
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	21
1.3.3.1.2 Historische kaarten	22
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	24
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	27
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	29

1.4	Synthese	30
Deel 2:	Bibliografie.....	32
Deel 3:	Bijlagen.....	33

FIGURENLIJST (2017E24)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt)	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	11
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	13
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).....	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). ..	18
Figuur 10: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	24
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)	26
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	26
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)	27
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)	29

TABELLENLIJST (2017E24)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	12
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	24
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	27

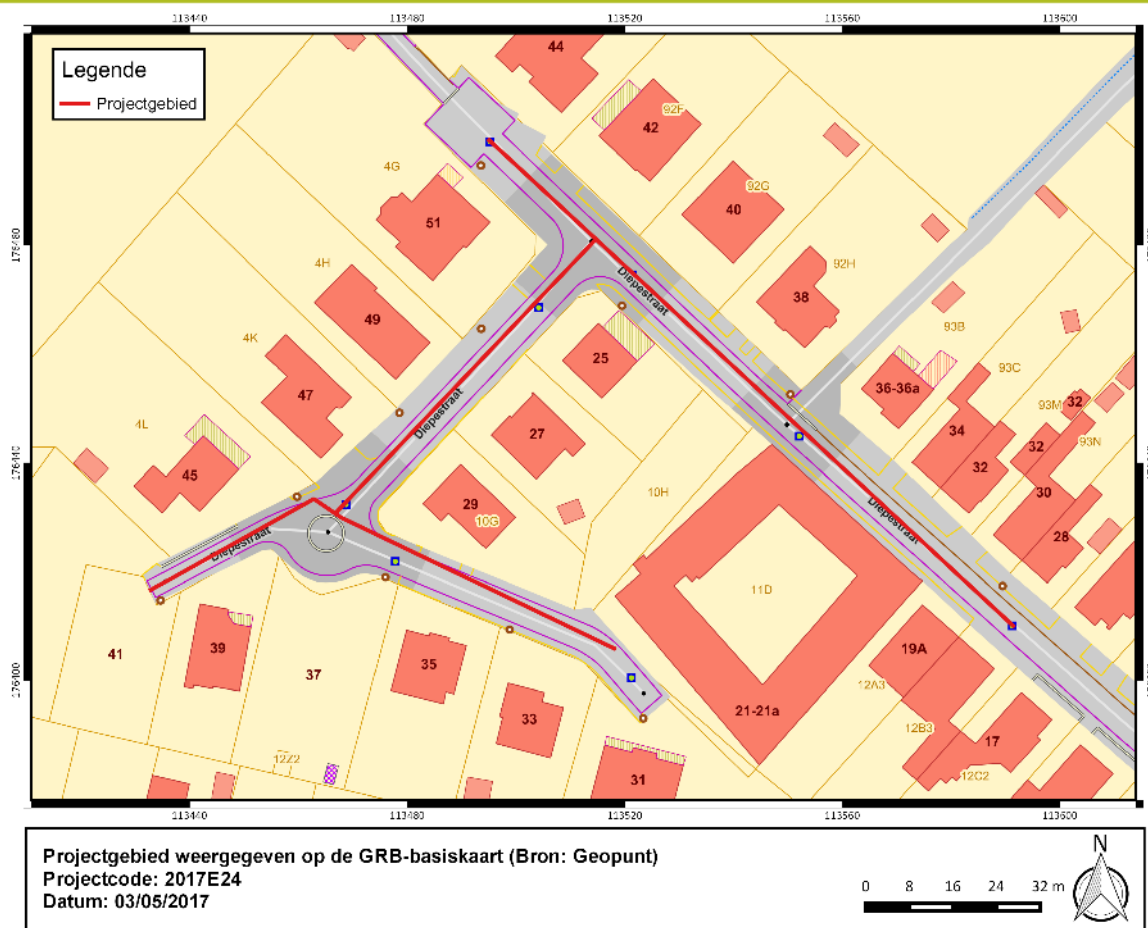
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

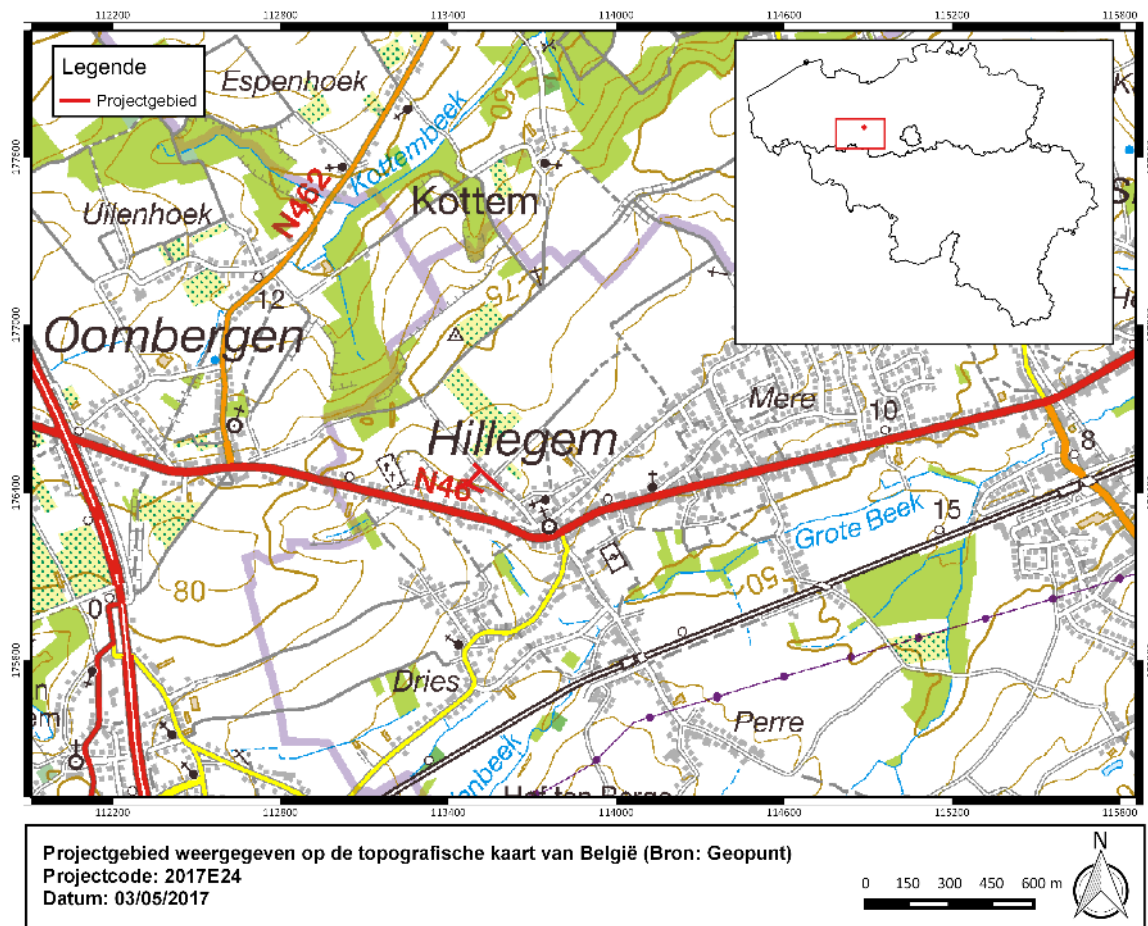
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Herzele
	Deelgemeente	Hillegem
	Postcode	9550
	Adres	Diepestraat
	Toponiem	Diepestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 11340 Y _{min} = 176377 X _{max} = 113613 Y _{max} = 176518
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Herzele, Afdeling 2, Sectie A, openbaar domein Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt)

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt)

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een rioleringstracé. Het projectgebied wordt in deze studie Diepestraat Herzele genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Diepestraat Herzele. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich in een zone volgens het gewestplan bestemd als woongebied. Het terrein bevindt zich noch op een archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt meer dan 3000m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Diepestraat Herzele werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever plant een nieuw rioleringsstelsel onder de huidige bestrating. De huidige afvoerleidingen zijn gesitueerd langs elke zijde van de straat, onder het bestaande voetpad. Deze ingebuisde grachten volstaan echter niet meer. Men plant het openbreken van de aanwezige bestrating om vervolgens onder de rijbaan een parallelle droogweer- en hemelwaterafvoer aan te leggen. Vanuit deze centrale riolerings-as wordt vervolgens de aansluiting gemaakt naar de aanwezige lintbebouwing. De diameters van de nieuwe buizen variëren naargelang de gewenste capaciteit en het verloop. De oude riolering is niet meer bruikbaar als regenwaterafvoer en wordt opgegeven. De nieuwe riolering wordt niet dieper aangelegd dan de bestaande. De lengte van het tracé bedraagt 285m, volledig op openbaar domein. Er wordt enkel wegenisherstel ingepland, geen uitbreiding van de wegenis.

Zie bijlage voor grondplannen en snedes van de geplande werken.

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

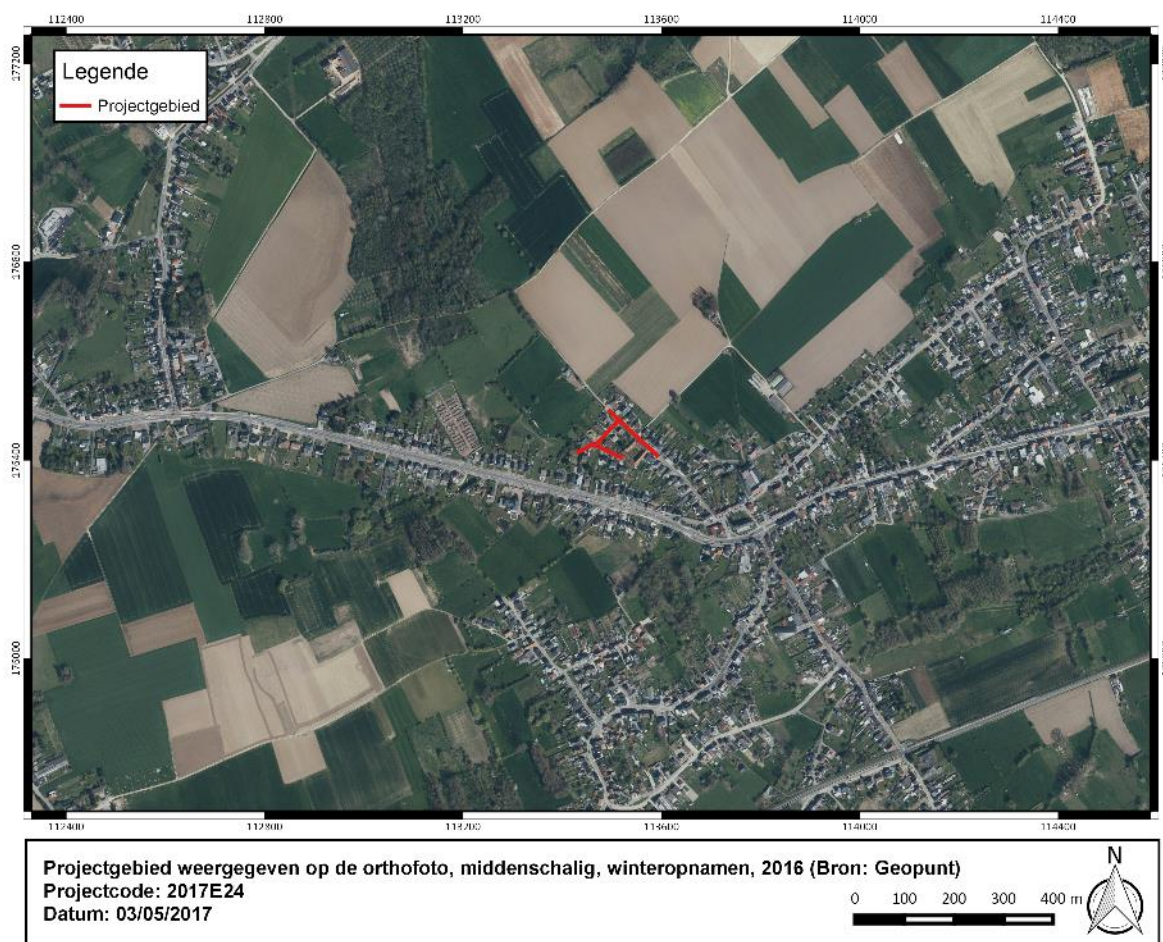
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein situeert zich in Hillegem, deelgemeente van Herzele, in de provincie Oost-Vlaanderen. Hillegem is gelegen in een heuvelachtig landschap, doorsneden door de Steenweg Aalst-Oudenaarde. Het onderzoeksterrein situeert zich ter hoogte van de Diepestraat. De dorpskern van Hillegem situeert zich ten zuidoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

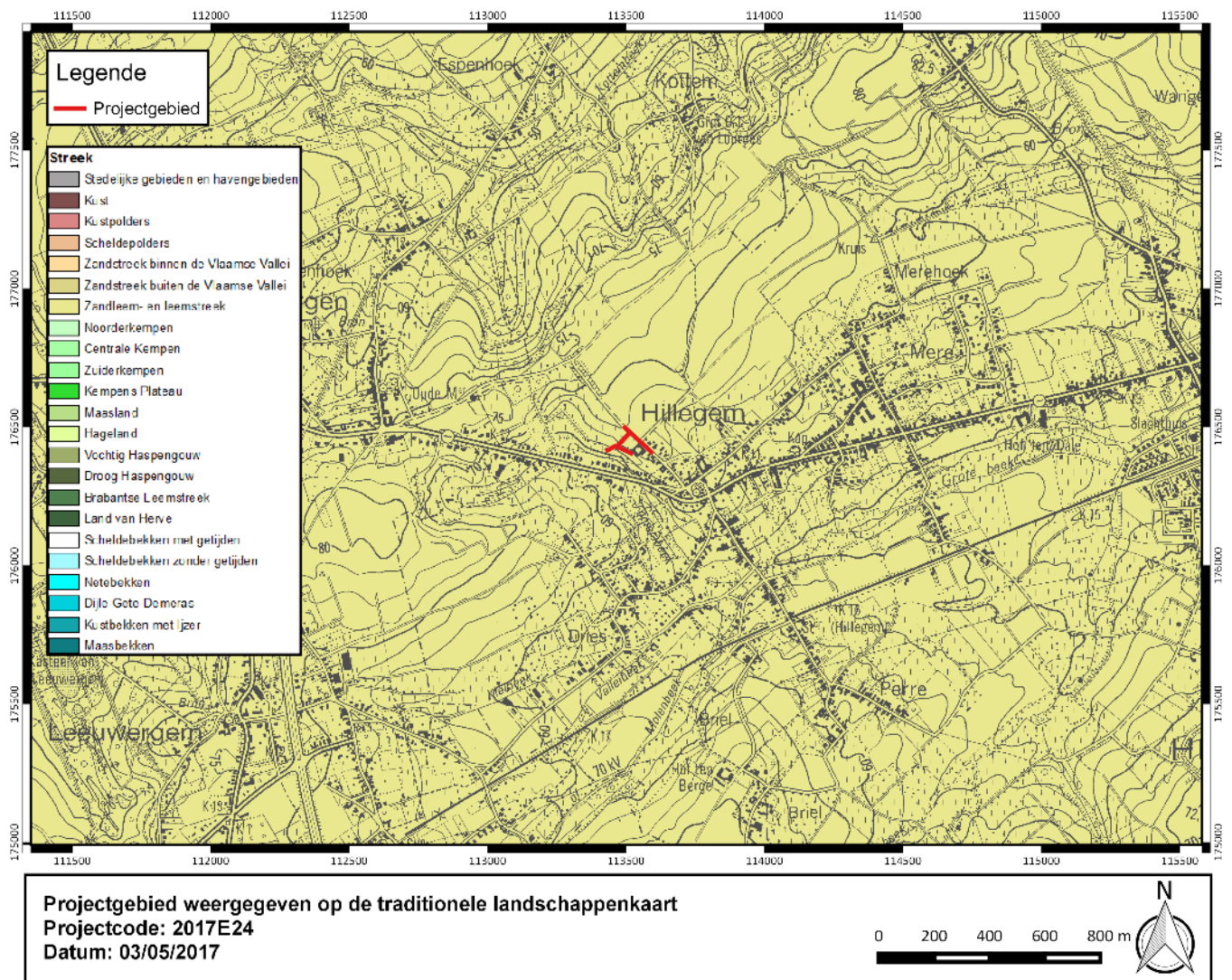
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Vlierzele (Fm. Gentbrugge)
Quartair	Type 2: eolische afzetting
Bodemtypes	OB, OT, ON, Aba1
Potentiële bodemerosie	Laag tot hoog
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte tussen 64 en 67 m TAW
Hydrografie	Beneden-Scheldebekken (deelbekken: De drie Molenbeken) Waterlopen: Fonteinbeek, Molenbeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

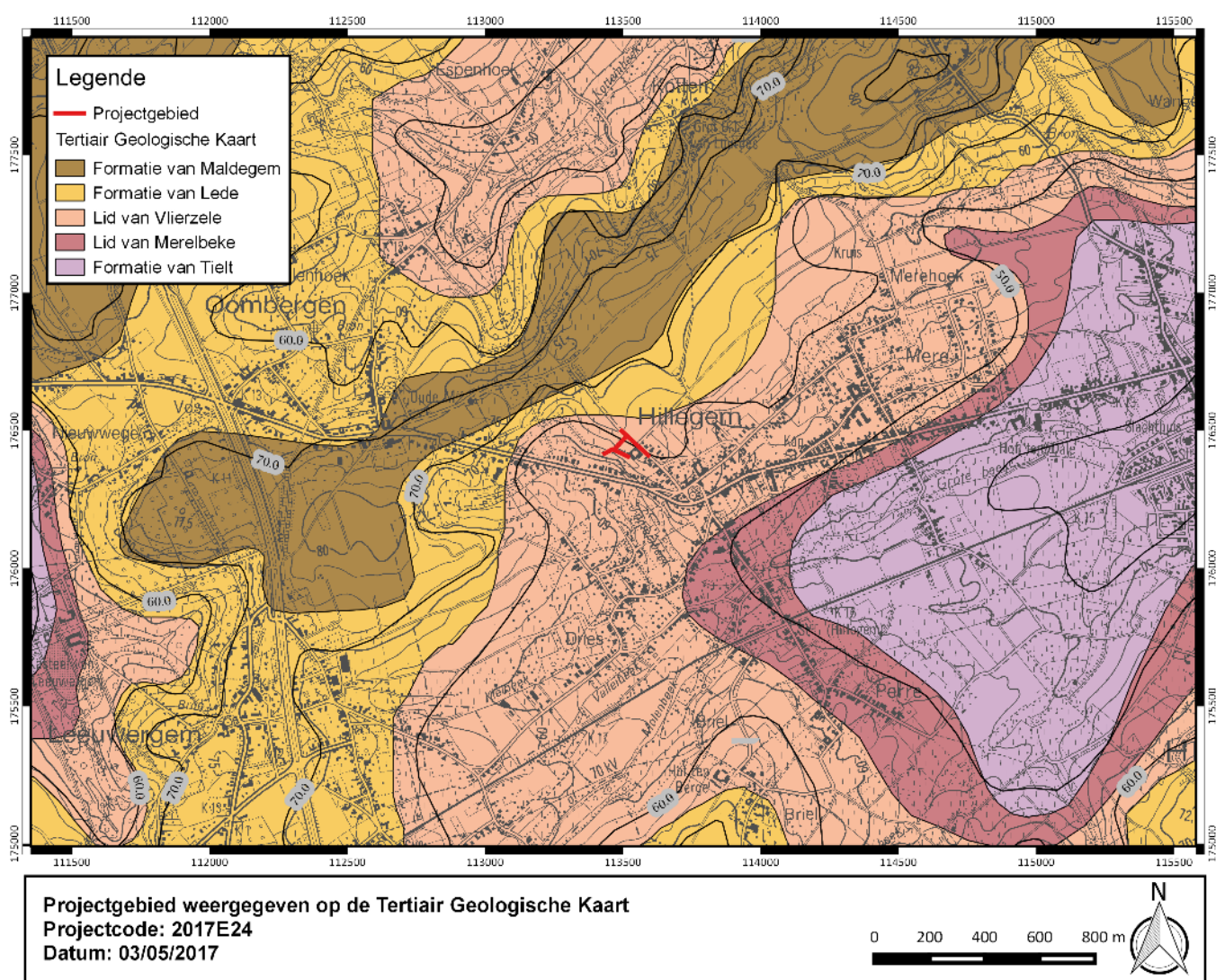
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele** (Formatie van Gentbrugge). Deze formatie bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

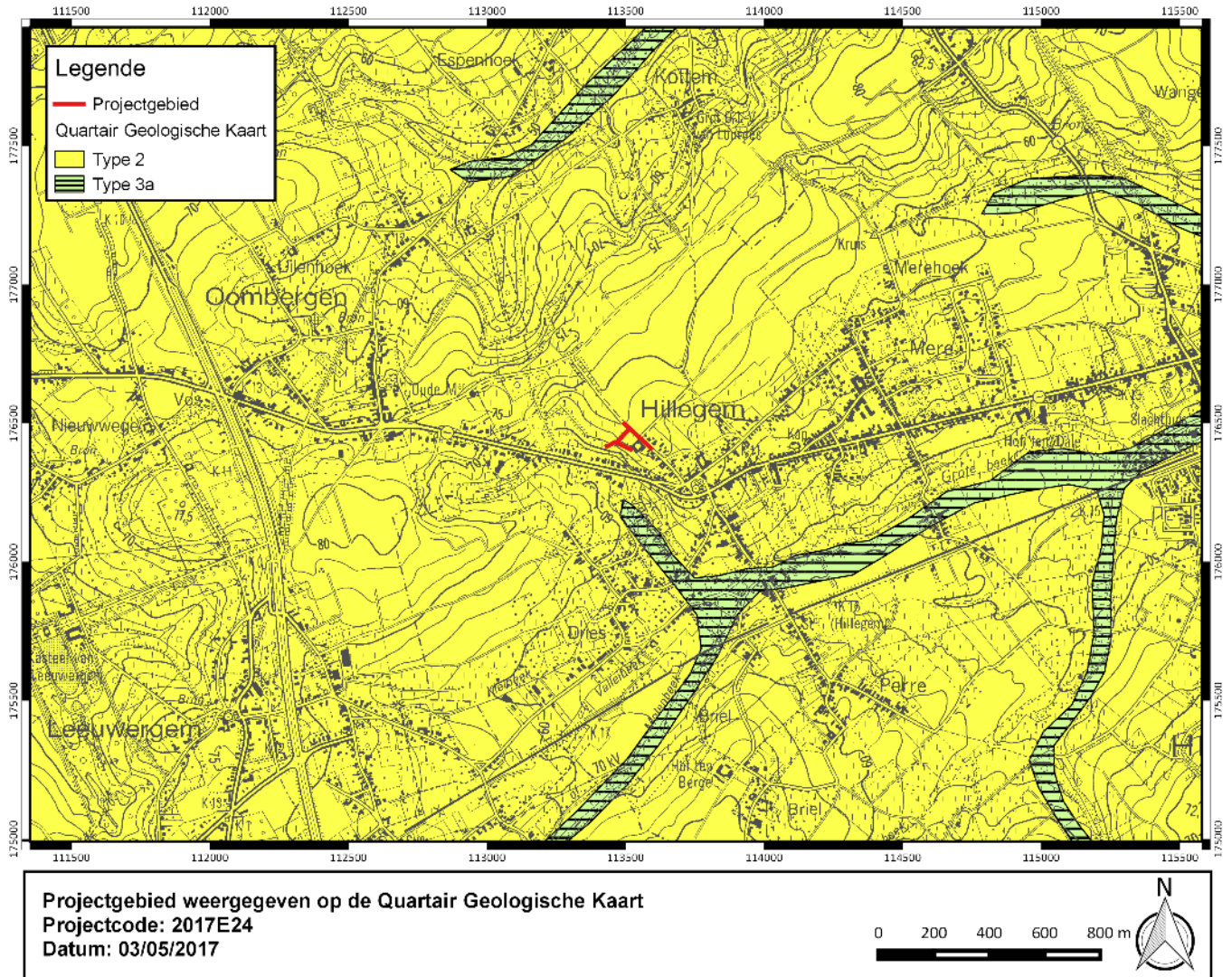
Het **Lid van Vlierzele** is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 2**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Er kunnen in deze eolische afzetting hellingsafzettingen voorkomen van het Quartair.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

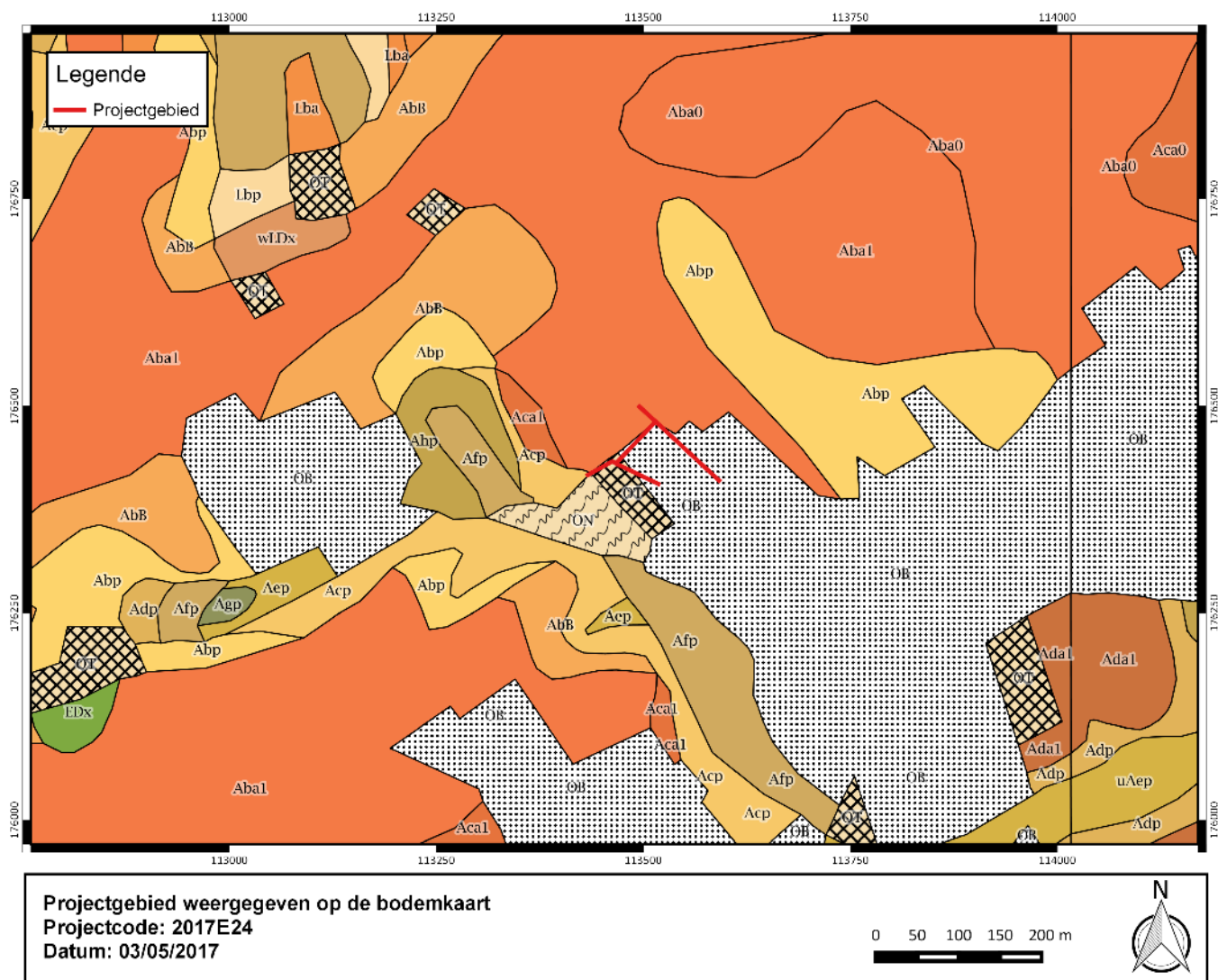
Het projectgebied is gelegen in voornamelijk kunstmatige bodems.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bebouwd bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn en mogelijks niet meer herkenbaar is.

Het bodemtype **OT** is een sterk vergraven bodem.

Het bodemtype **ON** is een opgehoogde grond.

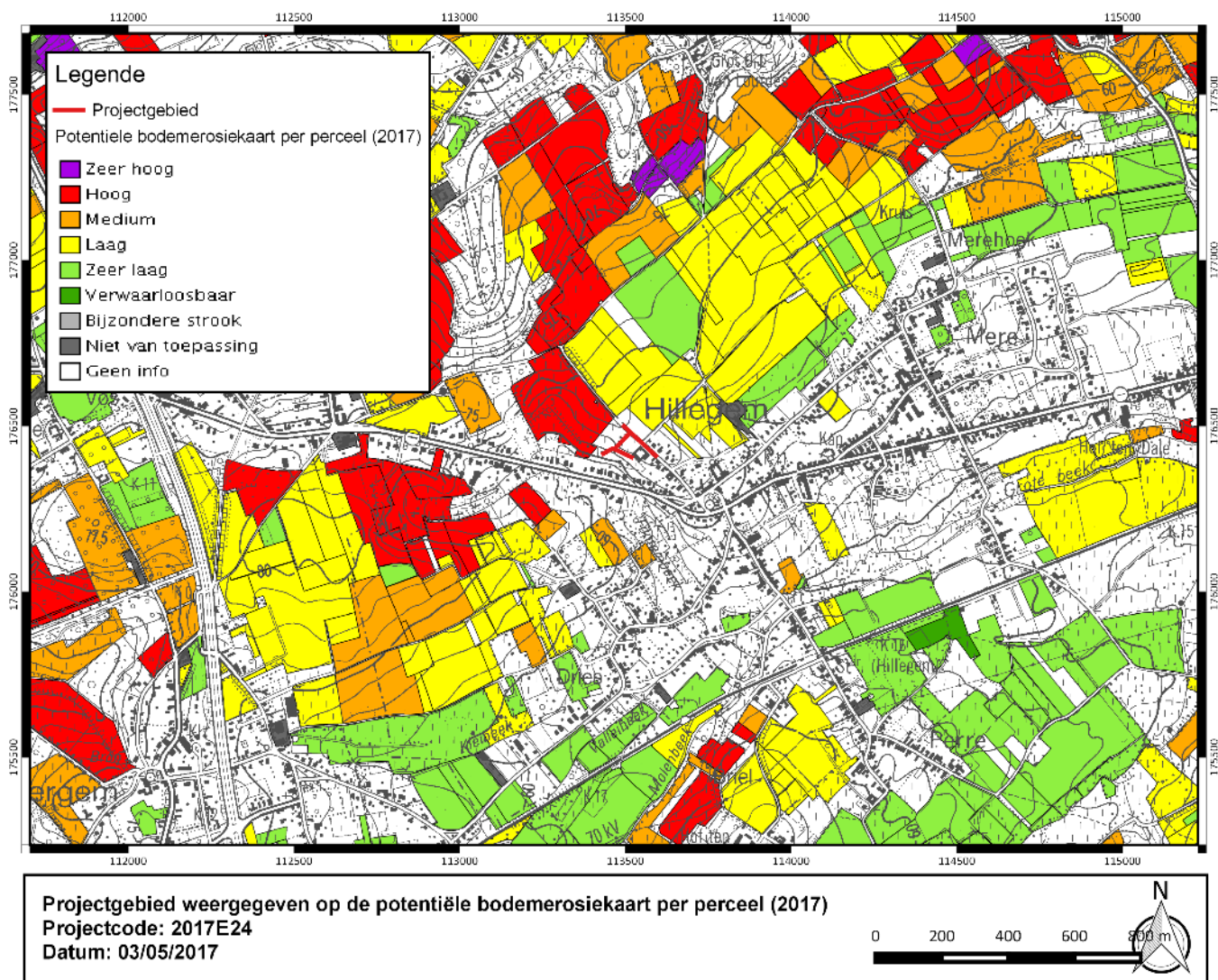
Het bodemtype **Aba1** is een droge leembodem met textuur B horizont. Deze bodem is ontwikkeld in het Pleistocene lössdek en heeft een textuur B horizont onder de A horizont, aangerijkt met klei en sequioxiden. De bouwvoor is donkerbruin homogeen humushoudende leem.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

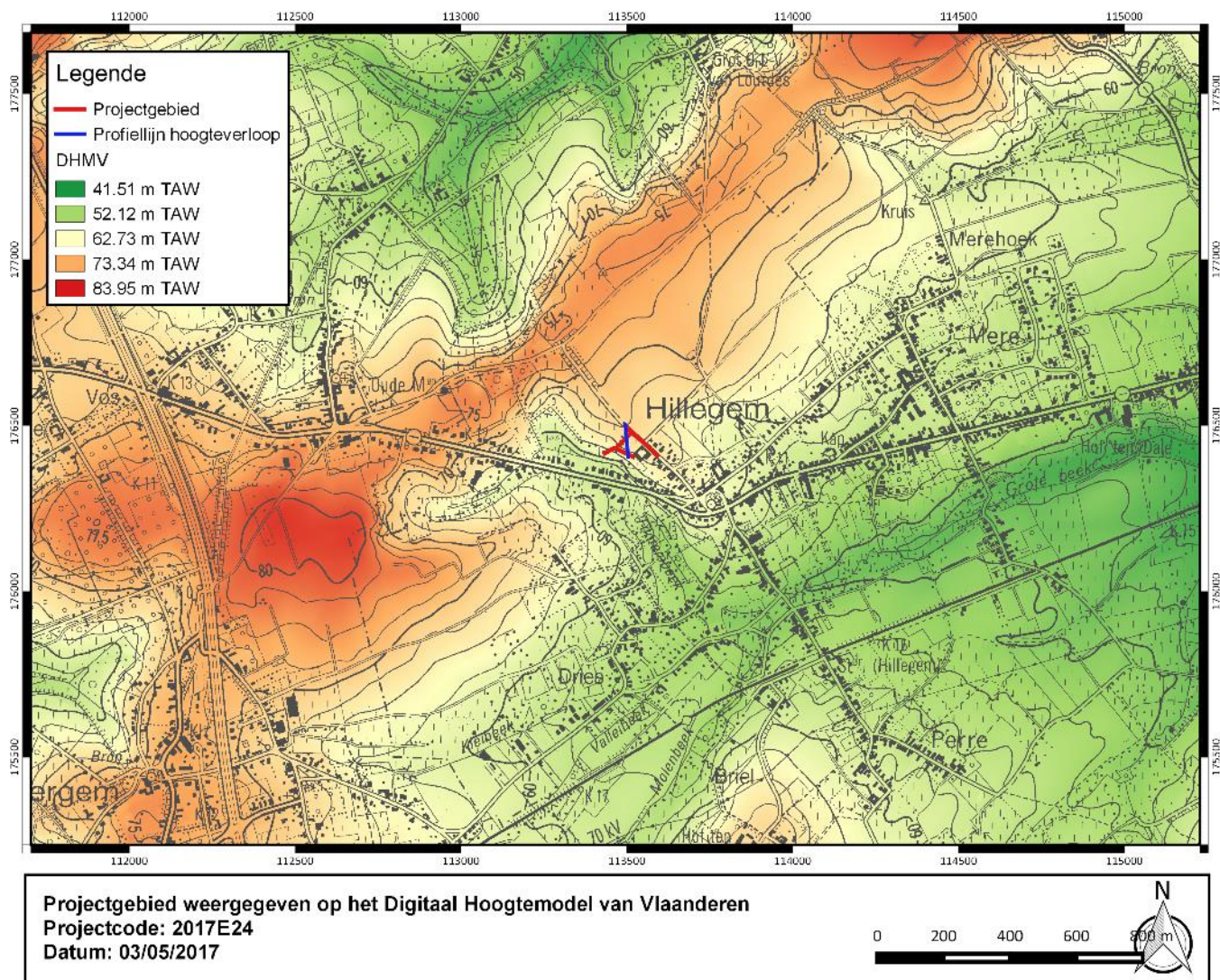
De potentiële bodemerosie is niet gekarteerd voor het gebied binnen het projectgebied. Rondom het projectgebied komt een potentiële bodemerosie van laag tot hoog voor en er kan er aldus vanuit gegaan worden dat binnen het projectgebied de potentiële bodemerosie laag tot hoog zullen zijn.

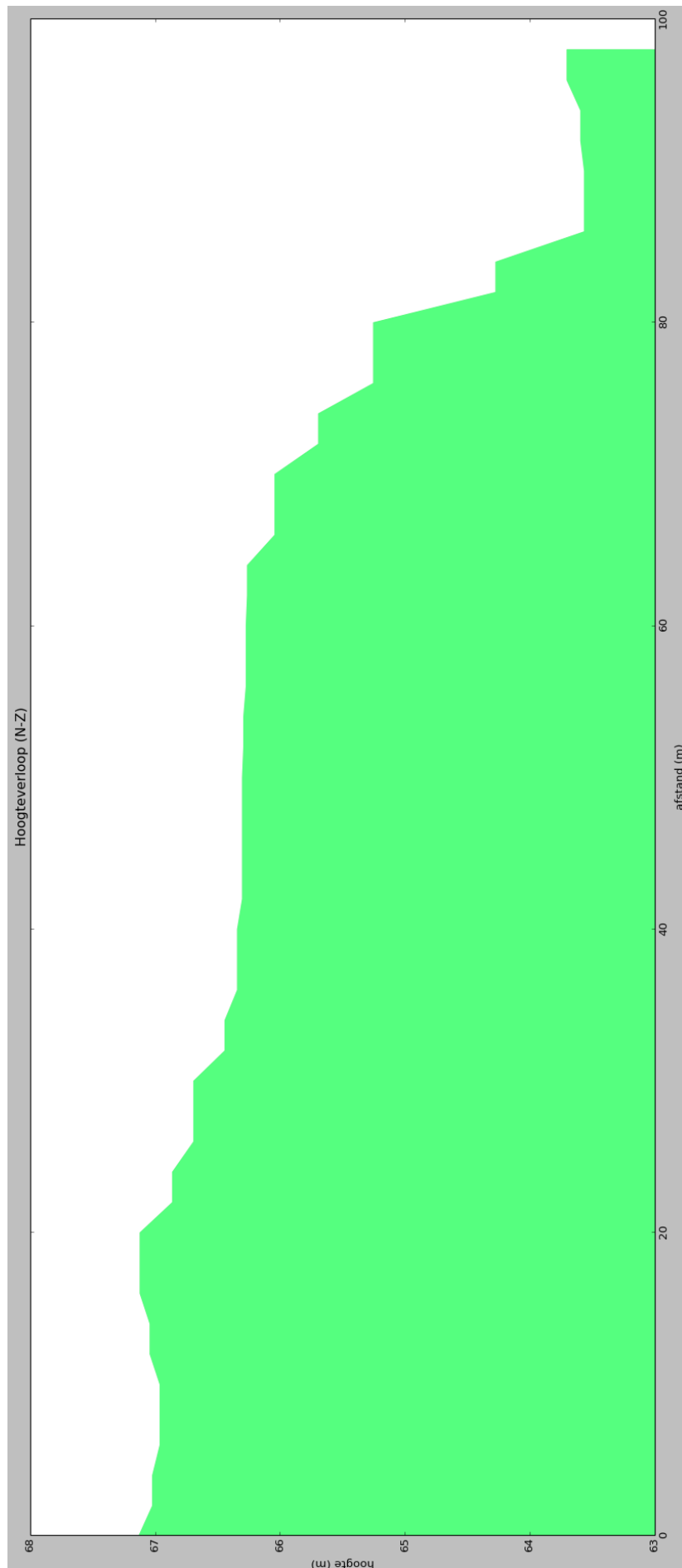
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen op de flank van een getuigenheuvelrug bestaande uit jongere Tertiaire afzettingen. Het grootste deel van het projectgebied bevindt zich op ca. 67 m TAW en duikt onder de 64 m TAW op het einde van het hoogteverloop. Net ten zuidwesten is een beekdal gelegen die voor de afwatering zorgt van deze getuigenheuvelrug.

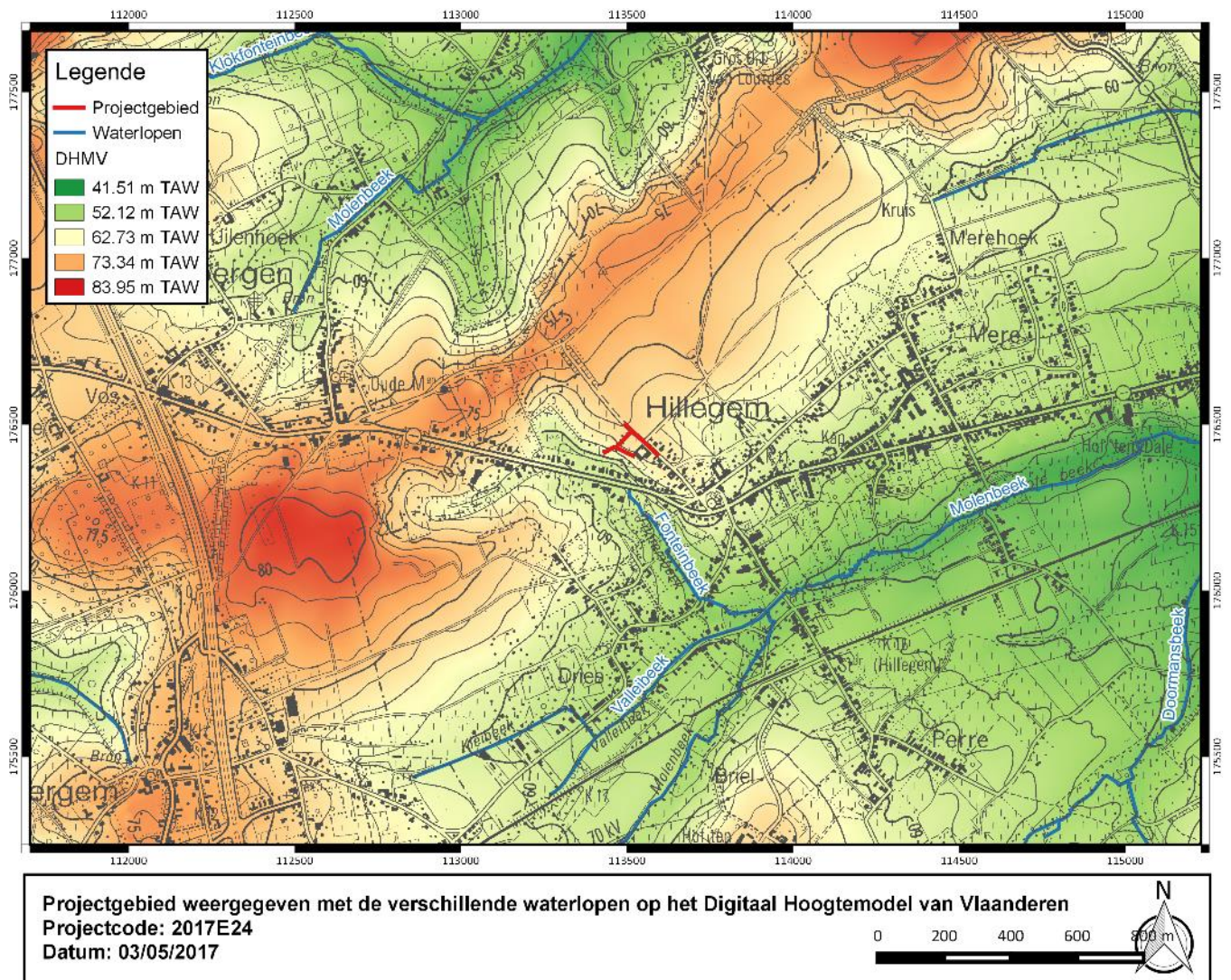
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Beneden-Scheldebekken (deelbekken: De drie Molenbeken). Het beekdal gelegen ten zuidwesten van het projectgebied behoort tot de Fonteinbeek die uitvloeit in de Molenbeek. Het beekdal van de Molenbeek bevindt zich ten zuiden van het projectgebied en is duidelijk groter dan deze van de Fonteinbeek.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Hillegem is een oude nederzetting, gelegen aan de Romeinse heirweg Aalst-Kortrijk. Ook de vondsten van Romeinse gebouwen resten op het grondgebied van Hillegem wijzen in deze richting.

De naam Hillegem wordt het eerst aangetroffen in de 9de eeuw in de jaarboeken van de Gentse Sint-Pietersabdij. Het dorp bestond gedurende de middeleeuwen uit twee heerlijkheden, de ene onder het gezag van de heren van Leeuwerghem, de andere onder dit van de Sint-Pietersabdij te Gent, die over beide heerlijkheden de hoogheidsrechten bezat. Drie hoeven van de landbouwgemeente maakten deel uit de Sint-Pietersabdij, m.n. het Hof ten Berge, het Hof ten Dale en het Hof de Meierij. Het Hof de Meierij had in 1407 een oppervlakte van ca. 26 hectare. Reeds in 1108 stond er een kerk te Hillegem. Deze kerk werd afgebroken waarna de nieuwe neogotische kerk in baksteen werd opgetrokken in de periode 1877-1880

Grote boerderijen zouden altijd het kenmerk zijn van deze gemeente. In de 19de eeuw was praktisch de helft van de landbouwgrond (450 hectare) in handen van 8 landbouwbedrijven, waarvan er 3 alleen 160 hectare in eigendom hadden. Overigens was de kantvervaardiging een belangrijke nijverheid. Industrie was gedurende de 19de eeuw onbekend en zet zich ook in de 20ste eeuw niet voort.¹

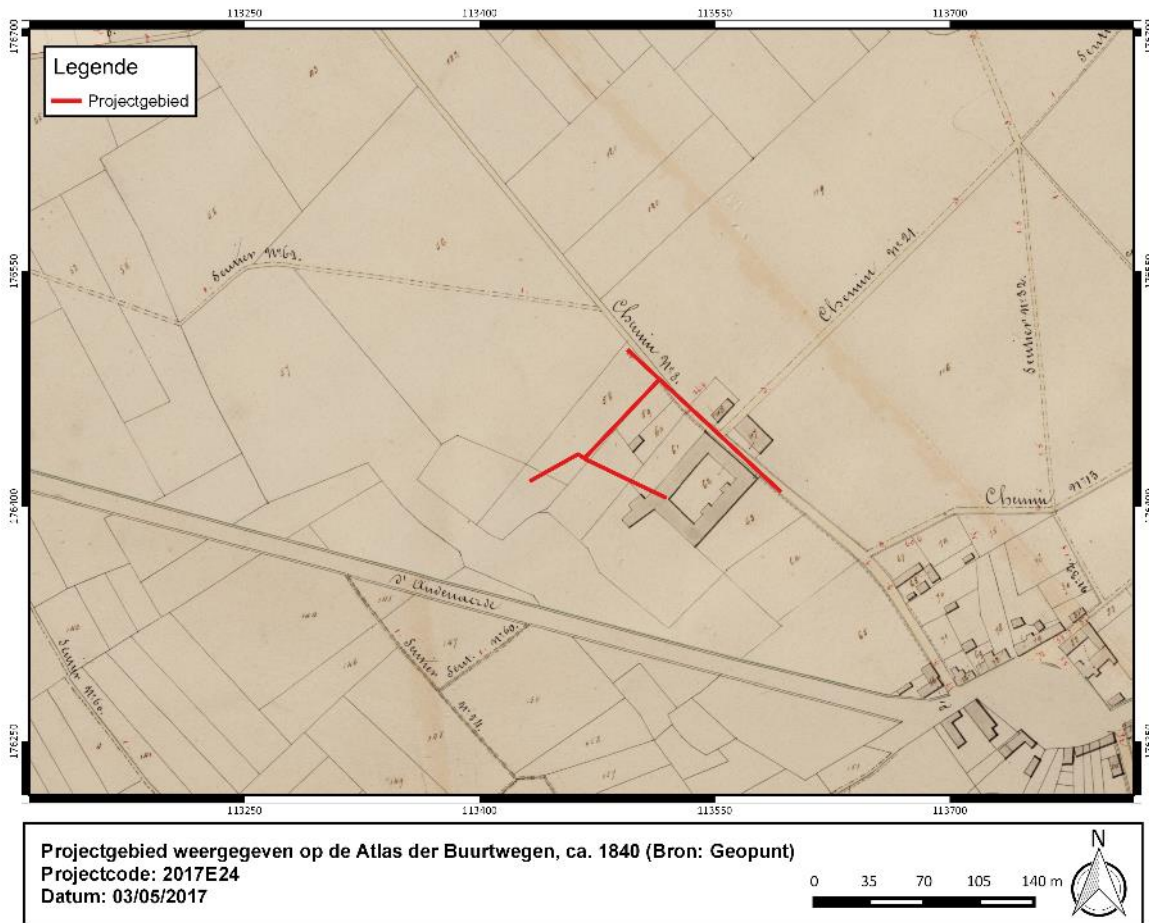
¹ Hasquin, H., Gemeenten van België – Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek, Brussel, 1980, Hillegem.

1.3.3.1.2 Historische kaarten

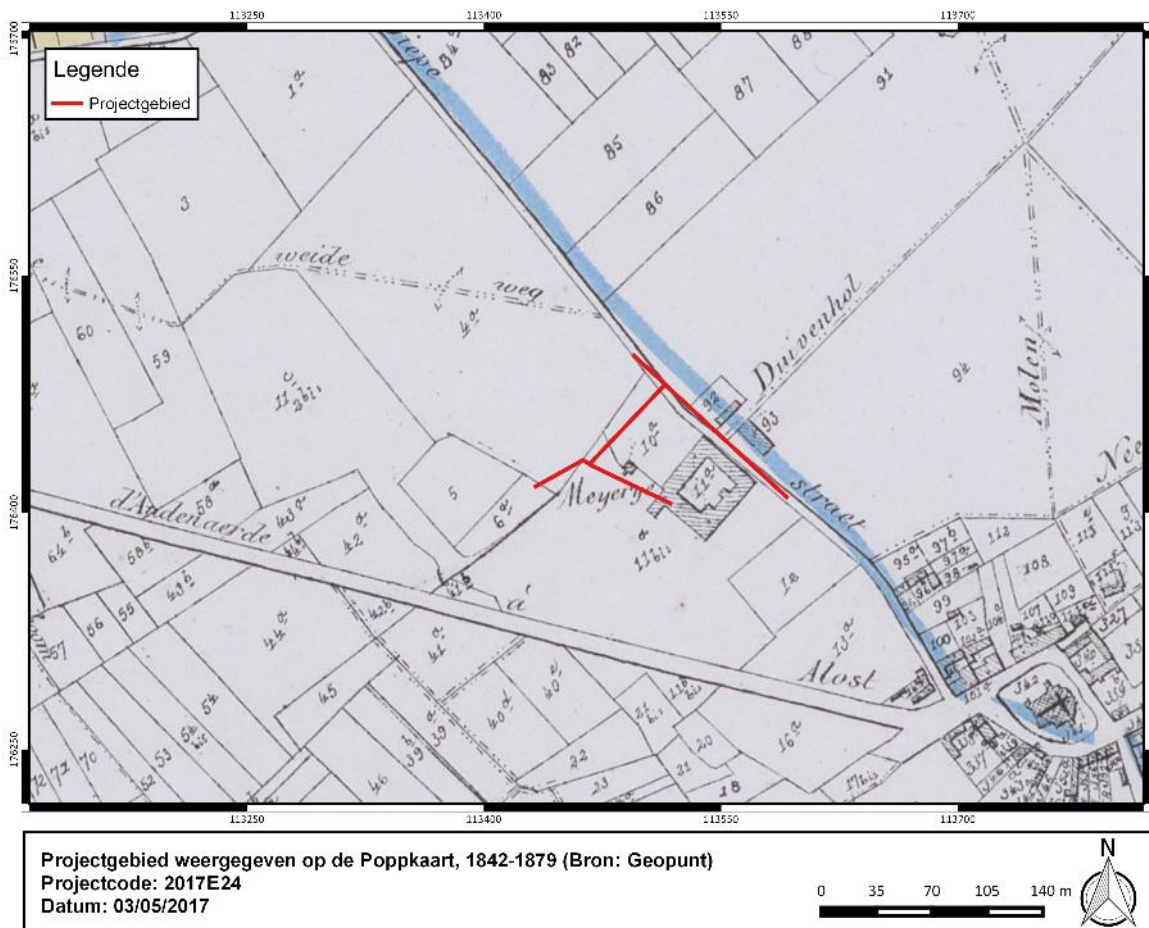

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt)

De Ferrariskaart toont dat het noordelijk deel van het onderzoeksterrein een weg aansnijdt. Mogelijk wordt een kleine kapel aangesneden. Het westelijk en zuidelijk tracé lopen doorheen een tuin en een bouwmassa. De bouwstructuur is het Hof de Meierij. De dorpskern van Hillegem situeert zich ten zuidoosten.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)

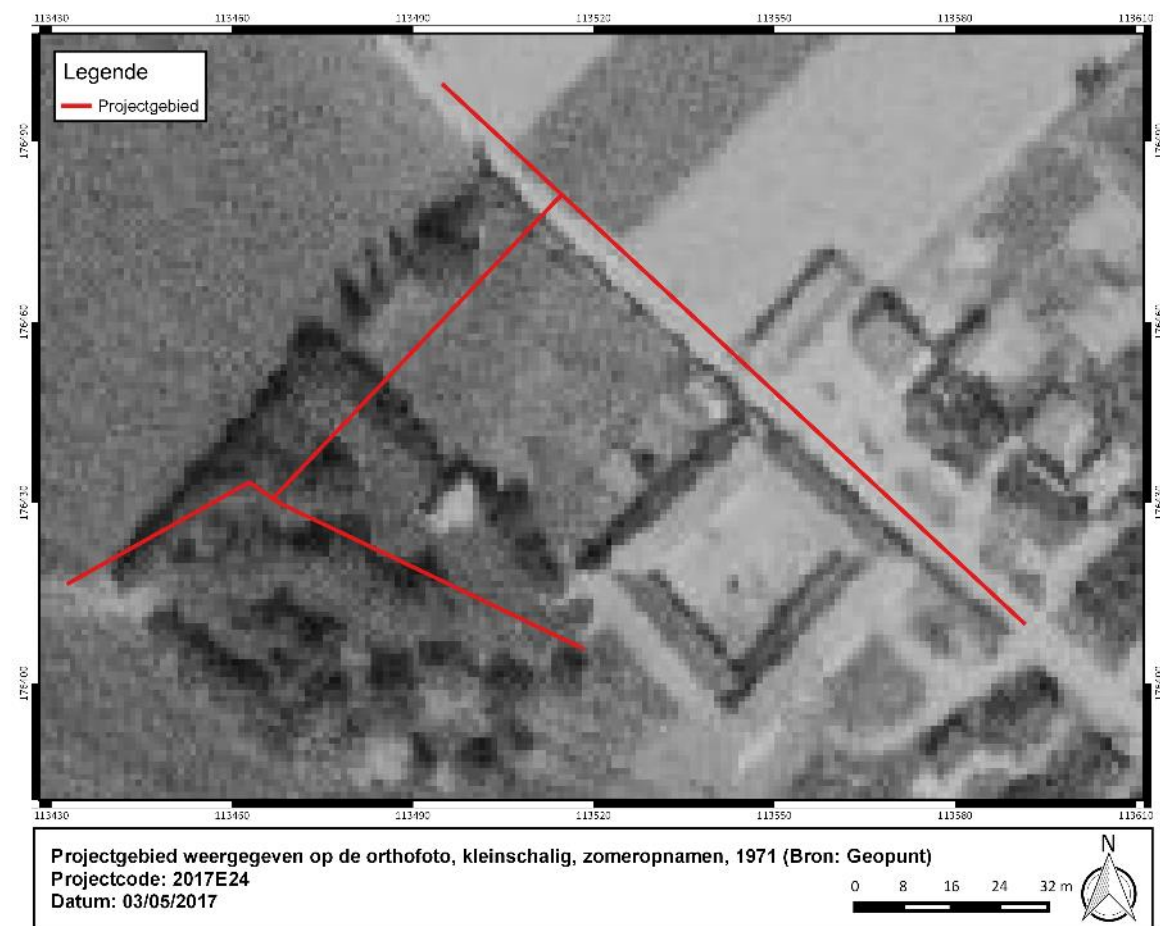
De Atlas der Buurtwegen toont aan dat het noordelijk deel van het projectgebied een wegtracé aansnijdt waarvan het verloop reeds veel gelijkenissen vertoont met dat van de huidige Diepestraat. De Diepestraat wordt op de Poppkaart reeds met deze benaming aangeduid. Er wordt een vorm van bebouwing aangesneden. Deze bebouwing is het Hof de Meierij. De Poppkaart toont een quasi gelijk beeld.

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Weg, tuin, bebouwing
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Weg, bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Weg, bebouwing

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

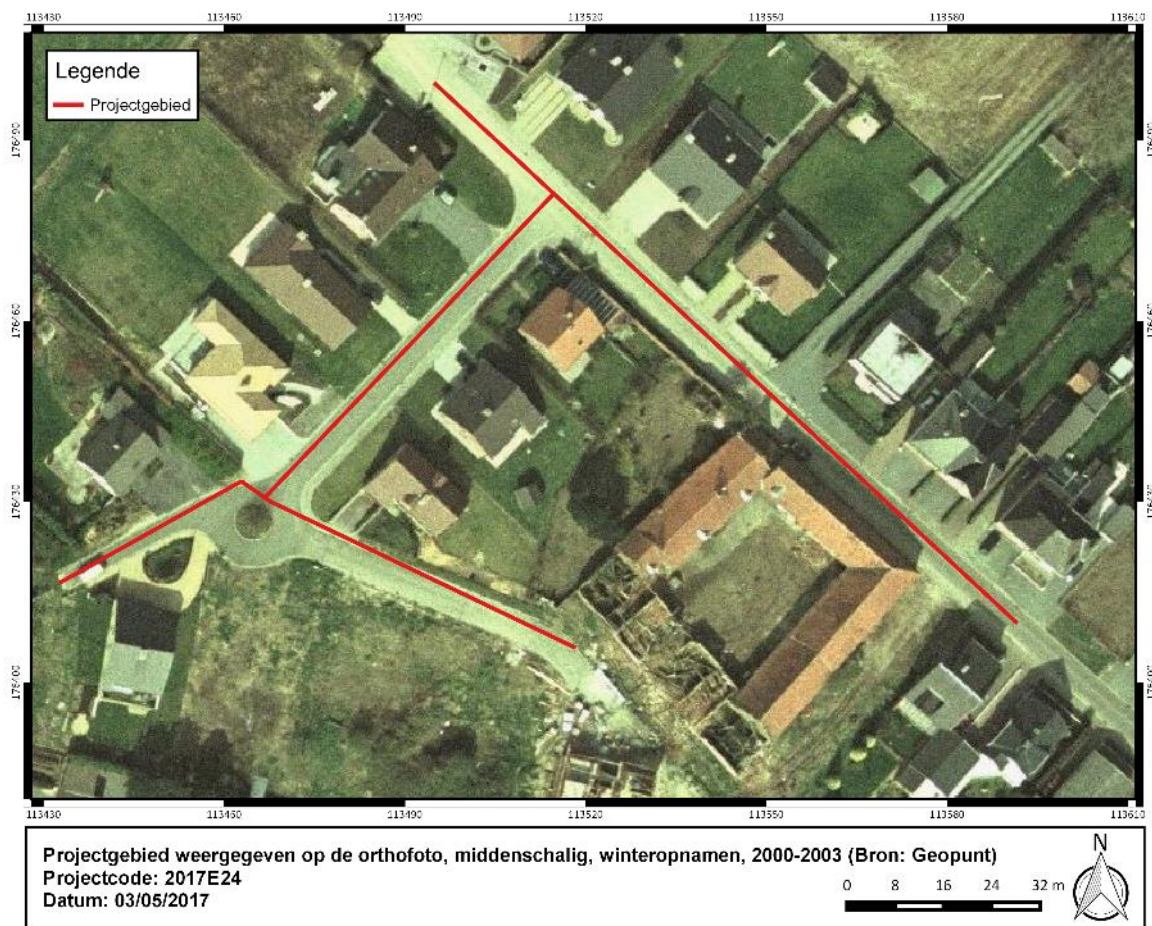
Er is een evolutie waarneembaar tussen de orthofoto van 1971 en deze van 2016. Op de orthofoto van 1971 volgt het noordelijk deel van het onderzoeksterrein een wegtracé. Het overig deel van de locatie snijdt bomen en grasvelden aan. Vanaf de orthofoto van 1979-1990 volgt het volledig onderzoeksterrein een wegtracé.

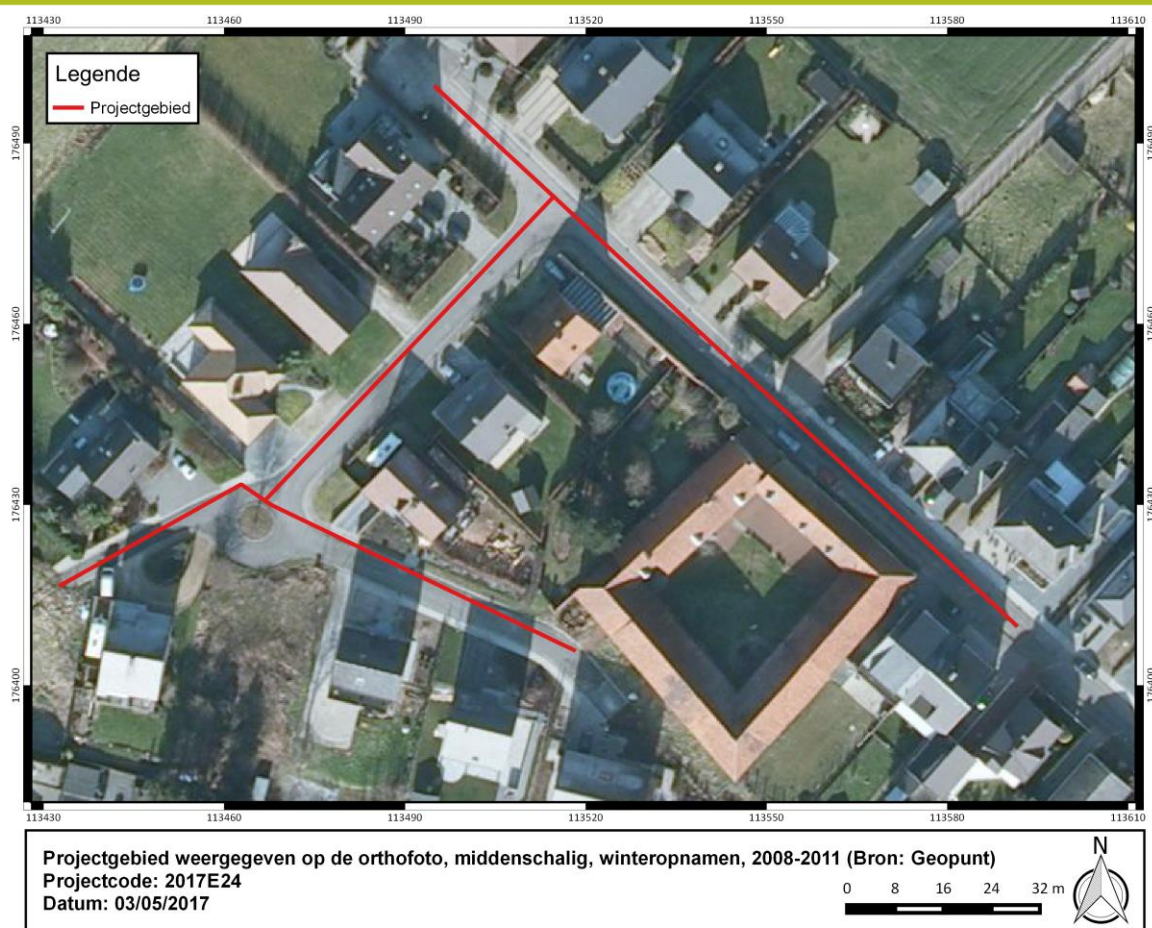
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)

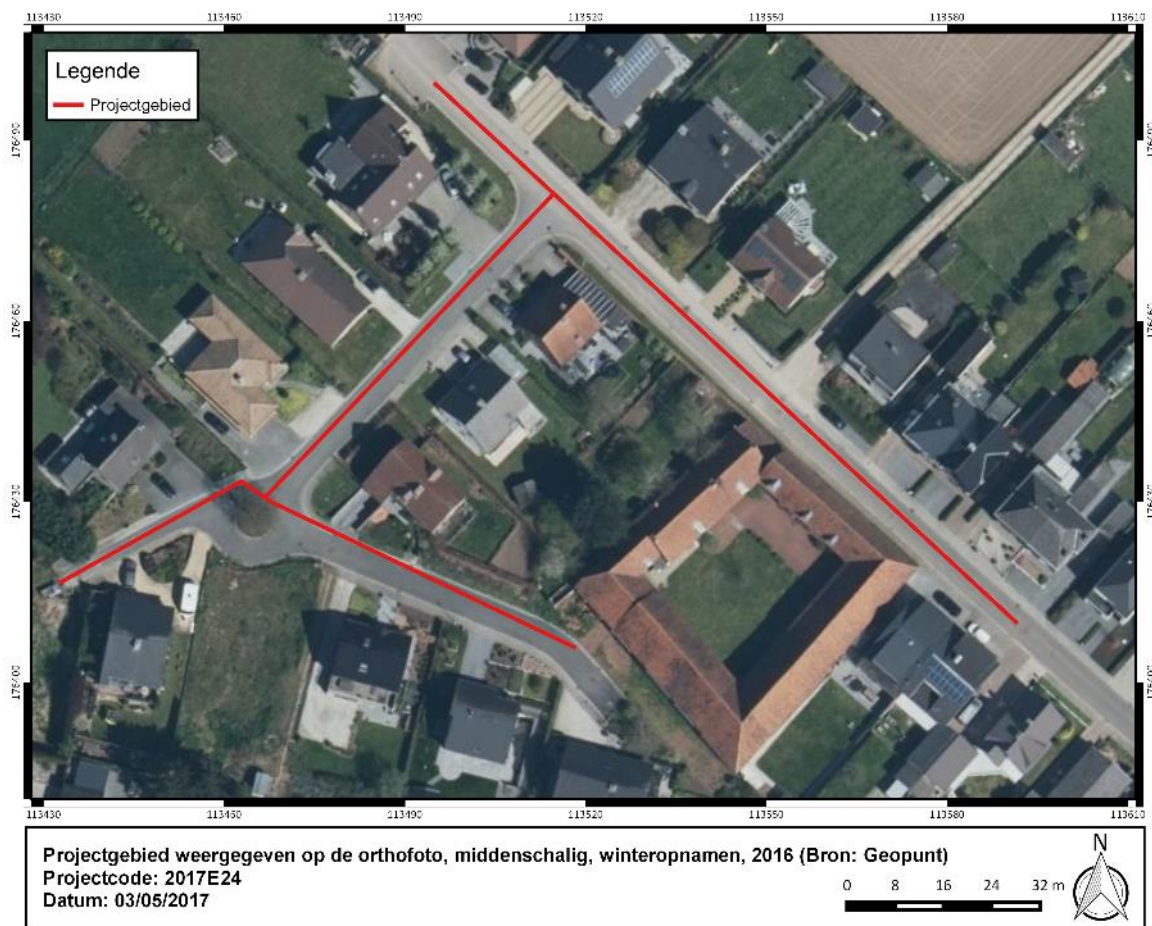
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)

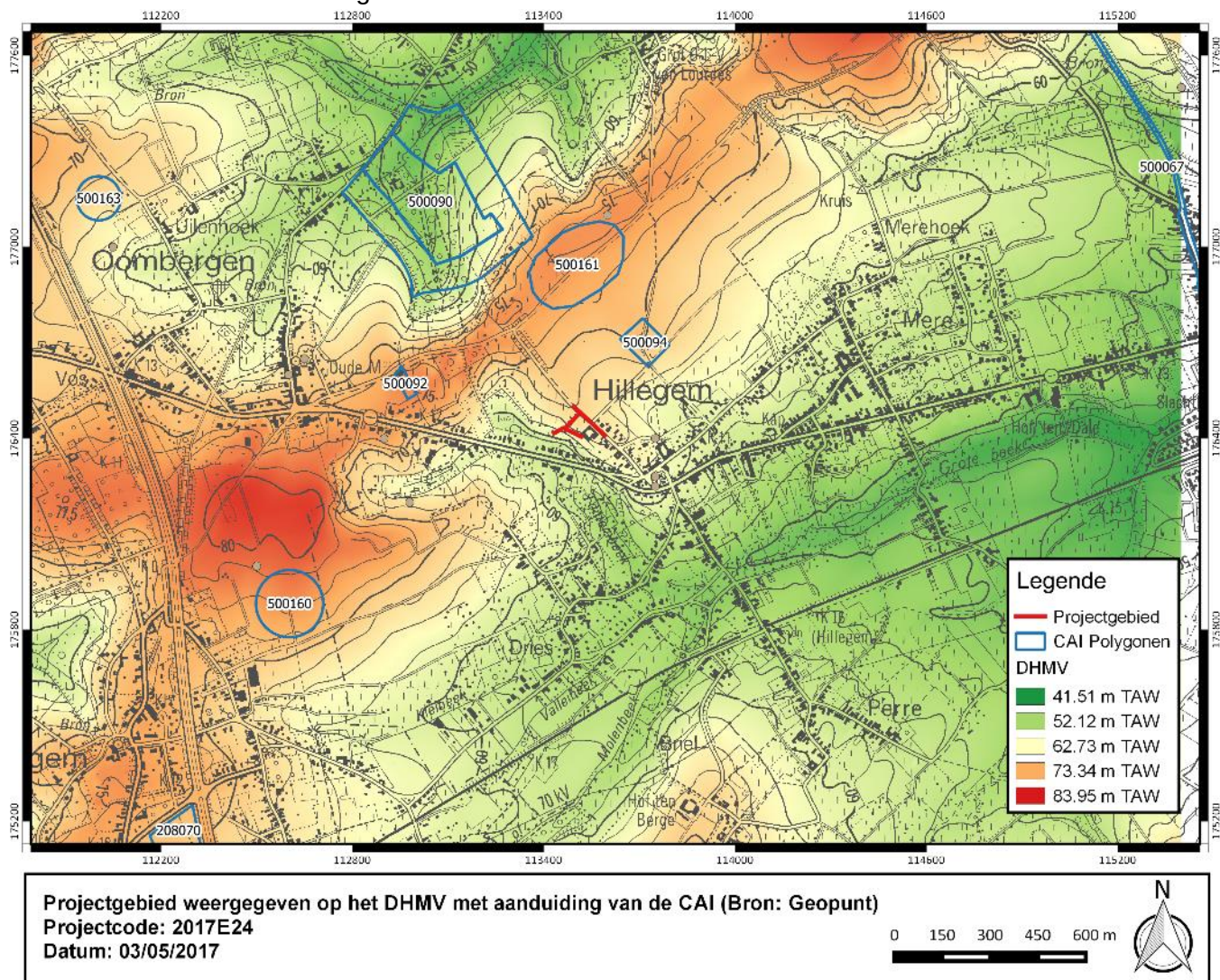
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)

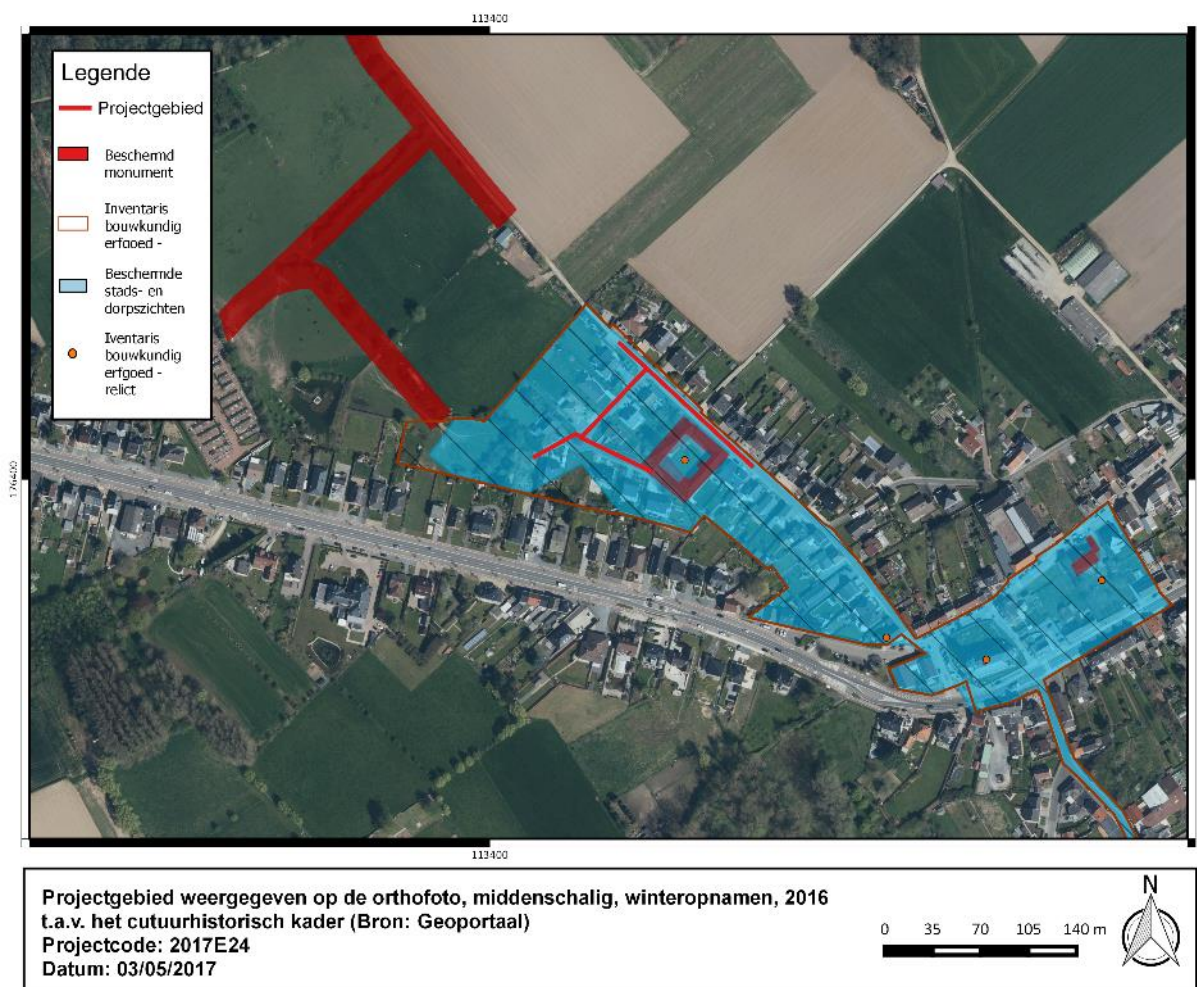
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
208070	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 meter Romeinse tijd: greppels en grachten, waaronder een 'D-vormige' encluse. Enkele van de greppels bevatten handgevormd en Romeins aardewerk. – crematiegraven waaronder één urnengraf - verschillende sporen en kuilen, waarvan sommige met Romeins aardewerk - Middeleeuwen: kuil met middeleeuws aardewerk Onbepaald: Greppels en grachten, waarin geen duidelijke structuren kunnen herkend worden.

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: Klinkenborg S., Taelman S., Cherreté B. 2013: Leeuwerger Spelaan. Archeologisch vooronderzoek. Een Romeinse landelijke nederzetting, Solva archeologie rapport 18, Aalst.
500067	Toevalsvondst (1998); NK: 15 meter Nieuwste tijd: oude trambeding Bron: Archief pam Velzeke, bureau MR, archiefdoos "RUILVERKAVELING SINT-LIEVENS-HOUTEM", bundel "Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Archeologisch vooronderzoek, Provinciaal Archeologisch Museum Zuidoost-Vlaanderen. Site Velzeke".
500090	Veldprospectie (1998); NK: 150 meter Late middeleeuwen: alleenstaand lusthof - oude, omwalde kasteelsite (kasteel van Oombergen) met park en vijvercomplexen - wederopgebouwd als grote herenhoeve in de 17de eeuw Bron: Archief pam Velzeke, bureau MR, archiefdoos "RUILVERKAVELING SINT-LIEVENS-HOUTEM", bundel "Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Archeologisch vooronderzoek, Provinciaal Archeologisch Museum Zuidoost-Vlaanderen. Site Velzeke".
500092	Veldprospectie (1998); NK: 150 meter Late middeleeuwen: molen – mogelijkheid dat er een voorlopers ws van de molenromp die nu nog bestaat Bron: Archief pam Velzeke, bureau MR, archiefdoos "RUILVERKAVELING SINT-LIEVENS-HOUTEM", bundel "Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Archeologisch vooronderzoek, Provinciaal Archeologisch Museum Zuidoost-Vlaanderen. Site Velzeke".
500094	Toevalsvondst (1998); NK: 150 meter Late middeleeuwen: molensite Bron: Archief pam Velzeke, bureau MR, archiefdoos "RUILVERKAVELING SINT-LIEVENS-HOUTEM", bundel "Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem. Archeologisch vooronderzoek, Provinciaal Archeologisch Museum Zuidoost-Vlaanderen. Site Velzeke".
500160	Veldprospectie (Rogge, 1974); NK: 150 meter Romeinse tijd: - sterk verspreide dakpannen/dakpanfragmenten Bron: ROGGE M., Velzeke, 20.06.2003.
500161	Veldprospectie (1975); NK: 150 meter Romeinse tijd: aardewerk - enkele scherven van kookpotten- rand van een mortarium - twee wandscherven van dolia - vermoedelijk een Romeinse villa- concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten, glauconiethoudende kiezelzandsteen en Ledische kalkzandsteen

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: ROGGE M., Velzeke, 20.06.2003
500163	Veldprospectie (1975); NK: 150 meter Romeinse tijd: - vermoedelijk een Romeinse villa - kleine concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten, glauconiethoudende kiezelzandsteen en Ledische kalkzandsteen - enkele scherfjes van kookpotten Bron: ROGGE M., Velzeke, 20.06.2003

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)

Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de dorskern van Hillegem. Deze dorpskern geldt als bouwkundig erfgoed-geheel en beschermd stads- en dorpszicht. Het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein snijdt net geen beschermd monument aan. Dit beschermd monument is de hoeve Hof de Meierij.

Hof de Meierij is een grote gesloten hoeve gelegen in een open, lichtgolvend landschap. Witgeschilderde bakstenen gebouwen op gepikte plinten onder aaneengesloten pannen zadeldaken, gegroepeerd rondom een gekasseide en geasfalteerde binnenplaats met vaalt; jaartal 1782 op gevelsteen in de zijpuntgevel van de stalvleugel, grosso modo geldig voor alle hoevegebouwen. Ten noordoosten, aan de straatkant,

inrijpoort met voetgangersdeurtje opgenomen in de stalvleugel. Ten noordwesten, boerenhuis van het dubbelhuistype met één bouwlaag van acht traveeën onder gebogen zadeldak (nok loodrecht op de straat, Vlaamse pannen) met klokkenruiter, uit het vierde kwart van de 18de eeuw, aangepast in de 19de eeuw. Baksteenbouw op hoge sokkel (verhoogde begane grond). Rechthoekige muuropeningen; getraliede keldervensters; vensters met houten lateien, in gecementeerde omlijstingen op arduinen lekdrempels. Deur in vlakke geschilderde omlijsting van arduin, rechthoekig getralied bolkozijn als bovenlicht; arduinen trap. Rechts, gietijzeren armpomp. Uiterst rechts, rondboogdeurtje in bakstenen omlijsting, daarboven, ovaal gedicht bovenlicht. Achtergevel uit de tweede helft van de 19de eeuw, rechthoekige muuropeningen met houten en arduinen lateien; voorheen beluikte, getraliede vensters. Links, uitbreiding van het woonhuis met één travee. Rechts zijtopgevel met vlechtingen wijst op verbreding en recentere achtergevel. Ten zuidoosten, dwarsschuur, ten zuidwesten, stalvleugel, beide met twee grote rechthoekige veldpoorten; getoogde muuropeningen. Achter het woonhuis, grote ommuurde tuin met voetgangersdeurtje. Ten oosten van de hoeve, loods onder zadeldak.

Ten noorden van het projectgebied situeert zich een beschermd monument. Dit is een netwerk van geschoren haag. De vroegere beheervorm is nog zichtbaar en het is nog duidelijk dat de haag gebruikt werd als veekering. Op de berm van de holle weg werd deze beplanting eveneens gebruikt om het talud vast te leggen en om erosie te bestrijden.

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuw regen- en droogweerafvoersysteem in Hillegem, deelgemeente van Herzele, provincie Oost-Vlaanderen. De werkzaamheden zullen enkel plaatsvinden langsheen het tracé van de Diepestraat over een lengte van 285m. Deze werken vormen een potentiële bedreiging voor eventueel ondergronds erfgoed.

De werkzaamheden omvatten de aanleg van een nieuw rioleringsstelsel onder de huidige bestrating. De huidige afvoerleidingen zijn gesitueerd langs elke zijde van de straat, onder het bestaande voetpad. Deze ingebuisde grachten volstaan echter niet meer. Aquafin nv plant het openbreken van de aanwezige bestrating om vervolgens onder de rijbaan een parallelle droogweer- en hemelwaterafvoer aan te leggen. Vanuit deze centrale riolerings-as wordt vervolgens de aansluiting gemaakt naar de aanwezige lintbebouwing. De diameters van de nieuwe buizen variëren naargelang de gewenste capaciteit en het verloop. De oude riolering is niet meer bruikbaar als regenwaterafvoer en wordt opgegeven. De nieuwe riolering wordt niet dieper aangelegd dan de bestaande.

Landschappelijk gezien bevindt het projectgebied zich in de zandleem- en leemstreek. Het projectgebied is gelegen op de flank van een getuigenheuvelrug bestaande uit jongere Tertiaire afzettingen. Het grootste deel van het projectgebied bevindt zich op ca. 67 m TAW en duikt naar het zuiden toe onder de 64 m TAW. Deze uitgesproken helling in zuidelijke richting werkt uiteraard afspoelingsprocessen in de hand. Gezien het projectgebied zich op een helling bevindt op erosiegevoelig terrein, wordt verwacht dat hier materiaal de helling is afgespoeld. De functie als akkerland en bijhorende ploegwerkzaamheden werkt dit proces nog meer in de hand.

De ondergrond van het projectgebied bestaat eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Dit impliceert dat indien er zich archeologische resten in het plangebied bevinden, deze zich relatief dicht bij het oppervlak zullen laten herkennen. De bodemkaart van Vlaanderen geeft ter hoogte van het plangebied bebouwde bodem, sterk vergraven bodem, opgehoogde grond en droge leembodem weer.

De cartografische bronnen geven reeds in de 18e eeuw het tracé van de Diepestraat weer. Men kan er van uitgaan dat deze weg een oudere oorsprong heeft dan de eerste weergave op kaart. Hoewel op cartografische bronnen lijkt alsof het projectgebied het Hof de Meierij aansnijdt, is dit in werkelijk niet het

geval maar te wijten aan een afwijking in georeferentie van deze historische bronnen. Het projectgebied bevindt zich integraal op bestaande weg en snijdt noch gebouwen, noch percelen aan. Het interfereert volledig met historische perceelsgrenzen.

Archeologische indicatoren in de omgeving van het plangebied wijzen op Romeinse nederzettingssporen dankzij veldprospecties uitgevoerd eind 20ste eeuw en mechanische prospectie in 2011 uitgevoerd door Solva. Voorts zijn er in de omgeving ook aanwijzingen voor luthoven en molensites uit de Middeleeuwen.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	
Onderwerp	
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	4
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappenkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaire Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie per perceel
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

Plannummer	11
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	12
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	14
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	15
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	16
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	19
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	04/05/2017

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistorisch kader
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	03/05/2017

